

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL DARBO KODEKSO 47 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, UŽIMTUMO
ĮSTATYMO NR. XII-2470 5¹, 13, 24, 35, 37, 41, 42, 44 IR 49 STRAIPSNŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO, SOCIALINIŲ ĮMONIŲ ĮSTATYMO NR. IX-2251 13, 23
IR 24 STRAIPSNŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 18¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO, SOCIALINIŲ ĮMONIŲ ĮSTATYMO NR. IX-2251 PAKEITIMO
ĮSTATYMO NR. XIII-2427 1 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(TAP-20-440(2) (20-4106(2))**

2020-03-25 Nr. NV-831
Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Tikslas: detaliau reglamentuoti išmokų savarankiškai dirbantiems asmenims ir subsidijų darbdaviams skyrimo ir mokėjimo sąlygas, numatyti subsidijas socialinėms įmonėms ekstremaliosios situacijos ir karantino metu, siekiant padėti verslui išsaugoti darbo vietas.

Esama situacija:

- *Užimtumo įstatyme* nustatyta, kad ekstremaliosios situacijos ar karantino metu savarankiškai dirbantis asmuo gali kreiptis į Užimtumo tarnybą dėl išmokos (vieno minimalių vartojimo poreikių dydžio, t.y. 257 Eur) iš Garantinio fondo skyrimo, jeigu iki kreipimosi dienos jis faktiškai vykdė veiklą ir yra sumokėjęs visas socialinio draudimo įmokas už ne trumpesnę kaip 3 mėn. laikotarpį per 12 mėn. ir nedarba, tačiau nėra aiškiai nustatyta išmokų savarankiškai dirbantiems asmenims skyrimo tvarka, nenustatytos už skyrimą ir mokėjimą atsakingos institucijos, nutraukimo pagrindai ir kt.

Darbdaviams prastovos metu išlaikantiems darbo vietas mokama subsidija darbo užmokesčiui (60 proc. arba 90 proc. nuo priskaičiuoto darbo užmokesčio Vyriausybei nutarimu nustatčius apribojimus ūkinės veiklos sektoriuose, bet ne daugiau kaip MMA), tačiau neaiškus sąlygos „išlaikantiems darbo vietas“ taikymas;

Dėl remiamojo įdarbinimo ir subsidijos darbo užmokesčiui gali kreiptis darbdaviai, jei jie nėra valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga, profesinė sąjunga, religinė bendruomenė (bendrija) ar asociacija, tačiau nevyriausybiniis sektorius karantino metu taip pat susiduria su problemomis.

- *Darbo kodekse* numatyti du prastovos skelbimo pagrindai (t.y. kai darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo dėl objektyvių priežasčių ne dėl darbuotojo kaltės ir darbuotojas nesutinka dirbti kito jam pasiūlyto darbo ir kai Vyriausybė paskelbia ekstremaliąją situaciją ar karantiną ir darbdavys dėl to negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo), tačiau nenumatyta, kad prastova turėtų būti skelbiama tik tuo atveju, jeigu darbas negali būti dirbamas nuotoliniu būdu, ir kad prastova neskelbiama darbuotojui, kuris sutinka dirbti kitą darbą.

Subsidiją daliai darbo užmokesčio už prastovą kompensuoti gali gauti visi darbdaviai, išskyrus valstybės ir savivaldybės institucijas ar įstaigas, profesines sąjungas, religines bendruomenes (bendrijas) ar asociacijas.

- *Socialinių įmonių įstatyme* nenumatytas subsidijų darbo užmokesčiui mokėjimas socialinėms įmonėms paskelbus prastovą dėl ekstremaliosios situacijos ir karantino, taip

pat nėra darbo vietos panaikinimo išimčių paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną (dabar numatyta, kad darbo vieta laikoma panaikinta, kai prastova ne dėl darbuotojo kaltės ar pravaikšta trunka ilgiau kaip 30 dienų iš eilės arba jam daugiau kaip 2 mėn. iš eilės nemokamas darbo užmokestis). Analogiškos nuostatos įtvirtintos ir 2020 m. liepos 1 d. įsigaliosiančioje Socialinių įmonių įstatymo redakcijoje.

Esmė:

Užimtumo įstatymo pakeitimo projektu siūloma:

- nustatyti sąlygas, kurias turi atitikti savarankiškai dirbantis asmuo, kad gautų vieno minimalių vartojimo poreikių dydžio (257 Eur) išmoką:
 - ✓ savarankiška veikla buvo registruota ne trumpesnę kaip 3 mėn. laikotarpį per 12 mėn. ir nebuvo išregistruota iki ekstremaliosios situacijos ir karantino paskelbimo dienos (nebereikalaujama, kad veiklą būtų faktiškai vykdyta);
 - ✓ nedirba pagal darbo sutartį ir neturi darbo santykiams prilygintų teisinių santykių;
 - ✓ neturi neatidėtų įsiskolinimų valstybės biudžetui ir VSDF biudžetui;
 - ✓ neturi likviduojamos ar bankrutuojančios įmonės statuso;
- nustatyti, kad išmoką savarankiškai dirbančiam asmeniui skiria Užimtumo tarnyba (per 3 darbo dienas nuo kreipimosi), o moka ir išieško Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba ar jos paskirta administravimo įstaiga. Išmoka skiriama nuo ekstremaliosios situacijos ir karantino paskelbimo dienos ir mokama ne ilgiau kaip iki atšaukimo dienos, jos dydis proporcingai mažinamas, jei terminas trumpesnis nei vienas mėnuo, o išmokų mokėjimo ir išieškojimo sąnaudos kompensuojamos iš SADM skirtų valstybės biudžeto asignavimų;
- nustatyti, kad subsidija darbo užmokesčiui mokama darbdaviams, kurie paskelbė prastovą dėl paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino, bet neatleido darbuotojų Darbo kodekso 57 ir (ar) 59 str. nurodytais pagrindais (t.y. darbdavio iniciatyva be darbuotojo kaltės ir (ar) darbdavio valia) ir nesuteikė nemokamų atostogų Darbo kodekso 137 str. 2 dalyje nurodytu pagrindu (t.y. darbuotojo prašymu ir su darbdavio sutikimu ilgiau negu vieną darbo dieną);
- numatyti, kad dėl remiamojo įdarbinimo negali kreiptis tik biudžetinės įstaigos ir tuo sudaryti galimybes gauti subsidijas platesniam darbdavių ratui;
- patikslinti, kad ypatingai paveiktų sektorių sąrašą (kuriems mokama 90 proc. DU subsidija) tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija;
- numatyti subsidijos darbo užmokesčiui darbdaviui nutraukimą ir prievolę grąžinti sumokėtą sumą, jei Valstybinė darbo inspekcija nustatys, jog darbuotojas, dėl kurio mokama subsidija prastovos metu, dirba, t. y. vykdo pareigas;
- sudaryti prielaidas išvengti subsidijų dubliavimo darbdaviams, kurie iki ekstremaliosios situacijos ir karantino paskelbtos prastovos dalyvavo remiamojo įdarbinimo priemonėse; patikslinti subsidijos darbo užmokesčiui mokėjimo nutraukimo atvejus ir kt.

Darbo kodekso pakeitimo projektu siūloma:

- papildyti, kad paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną, darbdavys gali skelbti prastovą, jeigu dėl šių priežasčių negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo ir dėl darbo organizavimo ypatumų nėra galimybės sulygto darbo dirbti nuotoliniu būdu arba darbuotojas nesutinka dirbti kito pasiūlyto darbo;
- sudaryti galimybes subsidiją daliai darbo užmokesčio už prastovą gauti ir kitiems darbdaviams (nevyriausybiniams organizacijoms, profesinėms sąjungoms, asociacijoms ir kt.), išskyrus biudžetines įstaigas;

- numatyti pareigą darbdaviui ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo prastovos paskelbimo apie šį faktą informuoti Valstybinę darbo inspekciją vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus nustatyta tvarka, taip pat informuoti Valstybinę darbo inspekciją ir apie iki įstatymo įsigaliojimo paskelbtas prastovas.

Socialinių įmonių įstatymo pakeitimo projektu siūloma:

- socialinėms įmonėms, kurios ekstremaliosios situacijos ir karantino laikotarpiu neatleido darbuotojų, priklausančių tikslinei grupei, kuriems paskelbta prastova, ir nesuteikė jiems nemokamų atostogų, t.y. išlaikė jų darbo vietas, mokėti subsidiją darbo užmokesčiui Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną:
 - neįgaliesiems su sunkia negalia – 75 proc. priskaičiuoto darbo užmokesčio;
 - neįgaliesiems su vidutine ir lengva negalia bei vyresniems kaip 50 metų asmenims ir ilgalaikiams bedarbiams (nedarbo trukmė ilgesnė kaip 2 m.) – 60 proc. priskaičiuoto darbo užmokesčio.
- numatyti, kad darbo vieta nelaikoma panaikinta, jei įdarbinto tikslinei grupei priklausančio asmens darbo vietoje prastova dėl paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar karantino tęsiasi ilgiau kaip 30 darbo dienų.

Atsižvelgiant į tai, kad įstatymų projektai skirti karantino situacijos padariniams šalinti, Seimo prašoma juos svarstyti ypatingos skubos tvarka.

Numatoma nauda: bus sudarytos sąlygos ekstremaliosios situacijos ir karantino laikotarpiu sumažinti atsakingiems darbdaviams, taip pat ir socialinėms įmonėms, nevyriausybiniams organizacijoms galinčius kilti neigiamus padarinius, tokius kaip negalėjimas išmokėti darbuotojams darbo užmokesčio, darbuotojų praradimas, taip numatytos sankcijos nesilaikantiems sąlygų darbdaviams. Bus aiškiai sureglamentuotas paramos skyrimas savarankišką veiklą vykdančioms asmenims.

Derinimas: Projektai svarstyti 2020-03-23 ministrų pasitarime bei 2020-03-24 tarpinstituciniame pasitarime.

Atitiktis Vyriausybės programai: Projektai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome projektus svarstyti **Vyriausybės posėdžio B dalyje** ir patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lr.lt